

Advies voor richtlijnen voor de
inhoud van het milieu-effectrapport
over het recreatieproject
Graskuilen / De Schatberg
(gem. Sevenum)

16 februari 1993

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport
over het recreatieproject Graskuilen/De Schatberg (gem. Sevenum) /
[Commissie voor de Milieu-effectrapportage]. - Utrecht : Commissie
voor de Milieu-effectrapportage

ISBN 90-5237-474-0

Trefw.: milieu-effectrapportage ; Sevenum / Graskuilen/De Schatberg
(recreatiegebied) ; Sevenum / golfbanen ; Sevenum.

commissie voor de milieueffectrapportage

aan het Gemeentebestuur van Sevenum
Postbus 6812
5975 ZG SEVENUM

uw kenmerk
JJ/

uw brief
d.d. 23 december 1992

ons kenmerk
U112-93/Od/sb/476-19

onderwerp
Advies voor richtlijnen
recreatieproject Graskuilen / De Schatberg

doorkiesnr.
030 - 347622

Utrecht,
16 februari 1993

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid advies uit te brengen over de richtlijnen voor de inhoud van een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan voor het gebied Graskuilen / De Schatberg.

Overeenkomstig artikel 41n van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan. Naar aanleiding van het advies wil ik het volgende onder uw aandacht brengen.

① **Natuurbouw langs Molenbeek**

De startnotitie vermeldt, dat langs de Molenbeek een broekbos zal worden geregenereerd. De Commissie vraagt in haar advies om na te gaan, of ook andere ontwikkelingen in deze strook mogelijk zijn, ervan uitgaande dat deze (beter) dient te passen in de ecologische hoofdstructuur. Zij heeft begrepen, dat vooral de provincie de voorkeur heeft voor de ontwikkeling van een broekbos, en vindt het een goede zaak als de gemeente in overleg zou treden met de provincie en misschien ook met de directie LNO van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij om na te gaan, welke doelstellingen en voorwaarden gelden voor realisatie en revitalisatie van dit onderdeel van de ecologische hoofdstructuur. Hierbij dient ook de evt. noodzaak van beheer en onderhoud op lange termijn een rol te spelen (aangezien verkoop aan particulieren in de bedoeling ligt van de gemeente).

② **Beschrijving alternatieven voor minder dan vier deelinitiatieven**

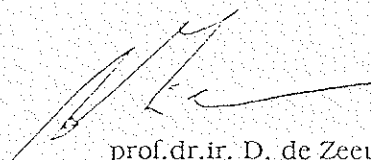
De Commissie heeft begrepen, dat dit voornemen het resultaat is van onderhandelingen tussen vier initiatiefnemers, ieder met eigen belangen, eigen werkwijze en eigen voorwaarden voor de samenwerking. Naarmate deze voorwaarden scherper zijn, bestaat, zeker bij dit aantal initiatiefnemers, de kans dat de samenwerking onder druk komt te staan.

De procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) is erop gericht in het milieueffectrapport (MER) een uitwerking te krijgen van alternatieven, die redelijkerwijs voor de besluitvorming in aanmerking komen. De startnotitie gaat uit van een voornemen, dat steunt op de samenwerking tussen de vier initiatiefnemers.

De Commissie beveelt aan om, indien er gerede twijfel bestaat over de voortzetting van de vierzijdige samenwerking bij dit project, in het MER ook aandacht te schenken aan mogelijke alternatieven die uit minder dan de voorgestelde vier deelinitiatieven bestaan. Op die manier zou, mocht de samenwerking minder vruchtbaar blijken, geen extra vertraging hoeven optreden in de besluitvorming.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te hebben geleverd aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

Hoogachtend,

prof. dr. ir. D. de Zeeuw
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Recreatieproject Graskuilen /
De Schatberg (Sevenum)

Advies voor richtlijnen voor de
inhoud van het milieu-effectrapport
over het recreatieproject
Graskuilen/De Schatberg
(gem. Sevenum)

Advies op grond van artikel 41n, eerste lid van de Wet algemene bepalingen
milieuhygiëne over de richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport over
het recreatieproject Graskuilen/De Schatberg (gem. Sevenum),

uitgebracht aan het gemeentebestuur van Sevenum door de Commissie voor de milieu-
effectrapportage; namens deze,

de werkgroep m.e.r. recreatieproject Graskuilen/De Schatberg (gem. Sevenum)

de secretaris

drs. M. Odijk

de voorzitter

prof.dr.ir. D. de Zeeuw

Utrecht, 16 februari 1993

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
SAMENVATTING VAN HET ADVIES	1
1. INLEIDING	3
2. PROBLEEMSTELLING EN DOEL; BESLUITVORMINGSKADER	4
2.1 Probleemstelling en doel	4
2.2 Te nemen en genomen besluiten	5
3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	6
3.1 Inleiding	6
3.2 Omvang en situering van de faciliteiten	6
3.3 Uitvoering, aanleg, gebruik en beheer	7
3.4 Meest milieuvriendelijke alternatief	8
3.5 Nulontwikkeling	9
4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN MILIEU-EFFECTEN	10
4.1 Algemeen	10
4.2 Bodem en water	12
4.3 Flora, vegetatie en fauna	12
4.4 Landschap en cultuurhistorie	13
4.5 Overige aspecten	13
5. VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN	14
6. LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE, EVALUATIE	14
7. PRESENTATIE VAN HET MER	15

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 23 december 1992, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.
2. Bekendmaking in het Dagblad voor Noord-Limburg d.d. 23 december 1992.
3. Projectgegevens.
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen.

SAMENVATTING VAN HET ADVIES

Dit is het *advies voor richtlijnen* voor een milieu-effectrapport, dat moet worden opgesteld voor een besluit van de gemeente Sevenum over een voornemen om een aantal recreatieve voorzieningen te realiseren en natuurbouw te plegen in het gebied Graskuilen / De Schatberg.

Probleemstelling en doel; besluitvormingskader

Het MER zal de achtergronden van de verschillende deelinitiatieven duidelijk moeten maken. De behoefte aan de voorzieningen (in relatie tot andere in de regio) en de voorwaarden waaronder deze dienen te worden gerealiseerd, moeten helder worden. Het MER moet aangeven, in hoeverre de deelinitiatieven op elkaar aansluiten, dan wel elkaar uitsluiten.

Ook moet worden beschreven, in hoeverre het nationaal en provinciaal beleid voorwaarden oplegt aan het voornemen.

Voornemen en alternatieven; vergelijking der alternatieven

Het voornemen en alternatieven daarvoor moeten even diepgaand worden behandeld. Het MER moet aangeven, of 'niets nieuws besluiten' acceptabel is voor de besluitvorming en mag worden bestempeld als 'nulalternatief'. Systematisch moet worden nagegaan, welke mogelijkheden er zijn voor formulering van alternatieven: het aantal mag niet op voorhand beperkt worden tot voorkeursalternatief plus milieuvriendelijkst alternatief.

Van het voornemen en de alternatieven moeten (varianten) worden beschreven (voor):

- oppervlaktebeslag van deelinitiatieven en inrichting van het plangebied;
- uitvoering en aanleg van de voorzieningen;
- gebruik en beheer van de voorzieningen.

Het advies noemt enkele aspecten die kunnen dienen als criteria bij het zoeken naar het meest milieuvriendelijke alternatief.

Als de bestaande milieutoestand, de milieugevolgen van de alternatieven en de autonome milieu-ontwikkeling bekend zijn, moeten de alternatieven op basis hiervan worden vergeleken. Onderlinge afweging van ongelijksoortige milieu-effecten is niet aan te raden.

Bestaande milieutoestand en milieu-effecten

Het gebied, waarvoor het milieu (toestand en te verwachten veranderingen) moeten worden beschreven/voorspeld in het MER, bestrijkt ook terrein buiten het plangebied; het studiegebied omvat het terrein waarbinnen waarneembare effecten worden verwacht.

Even diepgaand moet het MER informatie geven over:

- de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied;
- de milieugevolgen van 'geen nieuw besluit nemen' (autonome milieu-ontwikkeling);
- de milieugevolgen van elk van de onderscheiden alternatieven, inclusief het voorkeursalternatief.

Het accent moet liggen op de (nagenoeg) permanente kwalitatieve en kwantitatieve veranderingen in het grondwater en de gevolgen daarvan voor vegetaties en fauna.

Ook landschappelijke veranderingen, de gevolgen van verkeerskundige wijzigingen en van de recreatie zelf dienen aan de orde te komen.

Leemten in kennis; evaluatie

Duidelijk moet zijn, wat lacunes in de informatie zijn, waarom die lacunes bestaan, of ze snel kunnen worden opgelost, wat de onzekerheidsmarges zijn in de gegevens en welke consequenties dat alles heeft voor het te nemen besluit. Het MER kan al een aanzet voor een evaluatieprogramma bevatten.

Samenvatting van het MER; presentatie

Het MER kan beknopt zijn; achtergrondinformatie kan via bijlagen openbaar worden gemaakt. Afwijking van de richtlijnen moet worden gemotiveerd. De samenvatting moet de belangrijkste elementen van het ME in voor leken begrijpelijke termen en overzichten bevatten.

1. INLEIDING

Het voornemen bestaat in de gemeente Sevenum een aantal recreatieve voorzieningen te ontwikkelen; verschillende initiatiefnemers zijn hierbij betrokken. Het gaat om:

- ontwikkeling van een gedeelte van de ecologische hoofdstructuur in een gebied van ca. 6 ha (*initiatiefnemer: gemeente Sevenum*);
- de aanleg van een 18-holes golfbaan met clubhuis en parkeergelegenheid, in een gebied van ca. 55 ha (*initiatiefnemer: Golfvereniging De Maasduinen*);
- een uitbreiding van het bestaande verblijfsrecreatieterrein (kampeerplaatsen) met ca. 10 ha (*initiatiefnemer: Schatberg b.v.*);
- uitbreiding van restaurant De Turfhoeve met een hotel, sportaccommodaties, een sauna en een oefencourse (voor golf) (*initiatiefnemer: Artiflos Hortis b.v.*).

Deze plannen zijn niet in overeenstemming met de huidige bestemmingen van het gebied, zoals vastgelegd in het bestemmingsplan 'Graskuilen / De Schatberg' van de gemeente Sevenum. Daarom zal het bestemmingsplan moeten worden aangepast. Op grond van het huidige Besluit milieu-effectrapportage (m.e.r.)^{1]} is het verplicht hierbij de m.e.r.-procedure te volgen, zoals aangegeven in de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm)^{2]}.

Het Dagblad voor Noord-Limburg maakte de start van de m.e.r. bekend op 23 december 1992^{3]}. Per brief van 23 december 1992^{4]} heeft de gemeente Sevenum de Commissie voor de milieu-effectrapportage in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over de richtlijnen voor een milieu-effectrapport (MER).

Het advies van de Commissie is bedoeld om de milieu-aspecten van de voorgenomen activiteit en alternatieven af te bakenen en de gewenste inhoud van het MER aan te geven. Hierbij zijn de voorschriften voor een MER volgens artikel 41j van de Wabm gevolgd.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep uit de Commissie voor de m.e.r.^{5]}. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt daarom verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. De Commissie legde op 26 januari 1993 een locatiebezoek af. Vertegenwoordigers van de Commissie, het bevoegd gezag en de initiatiefnemers wisselden op 15 februari 1993 van gedachten naar aanleiding van een conceptadvies.

Bij de opstelling van het advies heeft de Commissie de via de gemeente ontvangen schriftelijke reacties^{6]} mede in beschouwing genomen.

1 Staatsblad 278 van 1987.

Het Voorontwerp herziening besluit milieu-effectrapportage bevat het voorstel om de m.e.r.-plicht voor 18-holes golfbanen of golfbanen met een oppervlak van 50 ha te laten vervallen in gebieden, die louter agrarische bestemmingen hebben.

2 Binnenkort zal deze wet worden gewijzigd tot Wet milieubeheer (Wm).

3 Zie bijlage 1.

4 Zie bijlage 2.

5 Voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens zie bijlage 3.

6 Voor een lijst van deze reacties zie bijlage 4.

2. PROBLEEMSTELLING EN DOEL; BESLUITVORMINGSKADER

2.1 Probleemstelling en doel

Artikel 41j, lid 1, onder a van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: "*een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd.*"

De achtergronden van de verschillende voorgenomen activiteiten moeten in het MER worden aangegeven. Aangegeven moet worden, hoe de activiteiten van de gemeente Sevenum aansluiten op het Natuurbeleidsplan, de recent uitgevoerde scenariostudie van het gehele Grootte-Molenbeekdal, en provinciale plannen. Het MER moet duidelijk maken, wat de doelstellingen zijn van dit deelinitiatief en aan welke criteria daarbij moet worden voldaan. Deze moeten zo concreet worden geformuleerd, dat inzicht wordt gegeven in de haalbaarheid, gegeven de abiotische randvoorwaarden.

Voor de golfvoorzieningen moet het MER ingaan op de geraamde (regionale) behoefte aan golfsportaccommodatie in relatie tot het aanbod door in de omgeving bestaande banen, dan wel in ontwikkeling zijnde banen of initiatieven daarvoor. Daarbij zal ook ingegaan moeten worden op: de typen golfbanen, de omvang, de specifieke voorzieningen, de aard (open/besloten), de doelgroepen, de ontwikkeling in het ledental van de golfvereniging De Maasduinen en het aantal 'greenfree-spelers' (passanten). Specifiek moet worden ingegaan op de verschillen met de golfbaan te Arcen en Velde.

Bij de motivering van de behoefte kan onder andere gebruik worden gemaakt van:

- de nota Ontwikkeling Golfsport in Nederland 1986;
- het behoefte-onderzoek Golfsport Nederland 1988;
- de MER'en en (voorlopige) toetsingsadviezen in eerdere m.e.r.-procedures voor golfbanen.

Eenzelfde type onderbouwing moet worden aangegeven voor de andere recreatieve voorzieningen. In hoeverre vervult bijvoorbeeld De Turfhoeve een andere functie dan het AC-restaurant dat aan de andere zijde van de weg is gelegen? In hoeverre wordt de behoefte aan kampeerplaatsen beïnvloed door recente beleidswijzigingen rond het kamperen 'bij de boer'?

Voor de golfcourse dient daarnaast duidelijk te zijn:

- het programma van eisen en daarvoor benodigd oppervlak per onderdeel, de motivering van de programmakeuze, alternatieve programma's (voor zover reëel);
- het relatieschema van de in het programma onderscheiden onderdelen, randvoorwaarden voor golftechnisch goed functioneren, (mogelijke alternatieve relatieschema's);

- in hoeverre rekening kan worden gehouden met (potenties voor) bijzondere flora, fauna of vegetaties ter plaatse.

Het MER moet aangeven, in hoeverre de verschillende elementen van de voorgenomen activiteiten elkaar onderling beïnvloeden; daaruit kan o.a. worden afgeleid, in hoeverre het niet doorgaan van één van de deelinitiatieven consequenties heeft voor het realiseren van de andere onderdelen van het plan. Daarbij is zowel positieve als negatieve invloed van belang.

2.2 Te nemen en genomen besluiten

Artikel 41j, lid 1, onder c van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

Naast informatie over de behoefte aan recreatieve voorzieningen dient het MER ook in te gaan op het beleidskader, dat voorwaarden stelt aan de realisatie van het voornemen. Ingegaan moet worden op plannen en nota's op rijksniveau, voor zover deze relevante uitspraken bevatten over de activiteiten in relatie tot het plangebied (VINEX, NMP⁸, Derde Nota Waterhuishouding, meest actuele Meerjarenprogramma Natuur en Landschap, Structuurschema Groene Ruimte (SGR)⁹, Beleidsnota Openluchtrecreatie⁹] etc.) en op provinciale stukken als het streekplan en het vigerende Dassenbeschermingsplan Limburg¹⁰]. Duidelijk moet zijn, of de herplantplicht voor het plangebied aan de orde is, en zo ja, wat de consequenties zijn. Speciale aandacht moet worden besteed aan de consequenties van de uitspraken over uitsluiting van golfactiviteiten in ecologische kerngebieden in het SGR.

Het MER moet uiteraard aangeven, voor welk besluit de m.e.r.-procedure wordt gebruikt, en wie dit besluit zal moeten nemen. Ook moet helder zijn welke verdere vergunningen en besluiten ten behoeve van de uitvoering van het initiatief nodig zijn¹¹].

Tevens kan worden beschreven volgens welke procedure en tijdplan de besluiten zullen worden voorbereid en genomen en welke adviesorganen en -instanties daarbij formeel en informeel betrokken zijn.

Indien het voornemen zelf of de alternatieven faseringsmogelijkheden bevatten, moet worden aangegeven, in hoeverre deze consequenties zullen hebben bij de besluitvorming.

8 Tweede Kamer, 22 800.

9 Beleidsnota Openluchtrecreatie 1992 – 2010 *Kiezen voor recreatie*.

10 Zie inspraakreactie 2 (bijlage 4).

11 Bijvoorbeeld op basis van de Wet ruimtelijke ordening, Ontgrondingenwet, Boswet, Hinderwet, etc.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 41j, lid 1, onder b van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen"*.

3.1 Inleiding

Het MER moet op hetzelfde detailniveau ingaan op het voornemen (voorkeursalternatief) en de (andere) alternatieven. De startnotitie noemt als (andere) alternatieven het nulalternatief en het meest milieuvriendelijke alternatief. De Commissie wijst erop, dat het wettelijk niet verplicht is om een nulalternatief (in de zin van een voor de besluitvorming acceptabel alternatief) te beschrijven. Wel moet worden aangegeven, welke milieu-ontwikkelingen zich zullen voordoen in het plangebied, als noch het voorkeursalternatief, noch een van de (andere) alternatieven wordt uitgevoerd¹²]. Om deze milieu-ontwikkeling te voorspellen is inzicht nodig in de activiteiten die zullen/kunnen plaatsvinden in het gebied: de nulontwikkeling. Het MER dient aan te geven, of deze acceptabel is voor de besluitvorming en dan kan worden bestempeld als nulalternatief en zo nee, waarom niet¹³].

Ten aanzien van de (andere) alternatieven dient het MER zich niet bij voorbaat te beperken tot het meest milieuvriendelijke alternatief en het voorkeursalternatief. Het MER moet voor alle keuzemogelijkheden nagaan, welke varianten voor de besluitvorming acceptabel zouden zijn, en vervolgens nagaan in hoeverre deze varianten kunnen worden gecombineerd tot verschillende alternatieven.

3.2 Omvang en situering van de faciliteiten

De startnotitie geeft voor elk element van het voornemen (de deelinitiatieven) een oppervlaktebeslag. Het MER moet aangeven, op welke uitgangspunten deze oppervlakten zijn gebaseerd en in hoeverre varianten hierop mogelijk zijn. Eventueel kunnen alternatieven worden beschreven, waarin één of enkele van de deelinitiatieven ontbreken.

Op basis van deze gegevens kan het plangebied verschillend worden ingericht. Het MER moet duidelijk maken, op basis van welke criteria de voorgestelde terreinverdeling¹⁴] is gegeneerd, en in hoeverre ook andere terreinindelingen mogelijk zouden zijn.

12 Zie hoofdstuk 4.

13 Zie verder § 3.5 van dit advies.

14 Zie startnotitie, kaart 3.

Voor de natuurbouw (het broekbos) dient duidelijk te zijn, hoe aansluiting kan worden gerealiseerd voor andere groene gebieden, zowel ten oosten van de Middenpeelweg als ten zuiden van de A67 (Eindhoven – Venlo). Aansluiting van vegetatie en faunapassages zijn daarbij te overwegen.

Bij het beschouwen van varianten in de inrichting van het gebied moet vooral aandacht worden besteed aan:

- de ligging van de centrale voorzieningen;
- de natuurontwikkeling (omvang/spontane natuurlijke ontwikkeling versus de aanleg van broekbos);
- de ontsluiting¹⁵, de interne infrastructuur en de parkeergelegenheid;
- de interne zonering (druk/rustig);
- het eventuele recreatief medegebruik (recreatief uitloopgebied).

Duidelijk moet zijn, in hoeverre de 'natuurfunctie' en de 'recreatiefunctie' (indien hieraan toegekend) elkaar in positieve of negatieve zin beïnvloeden.

De inrichtingsvarianten dienen in een schetsontwerp te worden gevisualiseerd.

3.3 Uitvoering, aanleg, gebruik en beheer

Op diverse punten op het gebied van uitvoering, aanleg, gebruik en beheer kunnen maatregelen worden getroffen die tot milieu-effecten leiden:

○ uitvoering en aanleg

- ont- en vergravingen en geomorfologische wijzigingen (aan te brengen hoogteverschillen);
- uitvoering van waterpartijen op de golfcourse (oppervlakte, diepte, taluds, eventuele beschoeiing, onderlinge verbindingen en relatie met de omgeving);
- drainage en kunstmatige beregening (inclusief de herkomst en de kwaliteit van het beregeningswater);
- eventuele aanbrengen van gebiedsvreemde materialen;
- aanbrengen van meanders, nieuwe taludhellingen, eventuele beschoeiingen in de Molenbeek;
- andere ingrepen in of met gevolgen voor de (grond-)waterstand of -kwaliteit, zoals het gesloten systeem van drainage en beregeningswater;

Hierbij kan tevens worden overwogen, in hoeverre opstuwning van de grond- en oppervlaktewaterpeilen langs resp. in de Molenbeek de mogelijkheden voor natuurontwikkeling positief kunnen beïnvloeden;

- soorten van de beplantingselementen (ook bij de kampeerplaatsen);
- aard en oppervlak van de verhardingen, met name op de parkeervoorziening;

15 Zie ook inspraakreactie nr. 2 (bijlage 4).

- aan- of afwezigheid van afrasteringen (vooral van belang als faunabarrière);
- voorzieningen voor tijdelijk verblijf van recreanten;
- fasering, duur en periode¹⁶] van werkzaamheden;
- te gebruiken machines en installaties.

○ gebruik en beheer

- verantwoordelijke instanties voor het beheer: dit geldt met name voor de ecostructuur (broekbos), waarvoor de gemeente Sevenum wel als initiatiefnemer voor de aanleg zal optreden, maar waarvoor de organisaties die het beheer zullen voeren op langere termijn – en de voorwaarden die bij overdracht naar nieuwe beheerders zullen gelden – nog niet duidelijk zijn;
- randvoorwaarden waaronder beheer en exploitatie plaats vinden;
- bezoekersaantallen (gemiddelden en piekaantallen), bezettingsgraad (idem), verkeersaantrekkende gemotoriseerd verkeer (idem) en parkeerbehoefte (idem);
- omvang en beheer van afvalstromen, vooral afvalwater (o.a. van de sanitaire voorzieningen);
- beheer van het groen (bemestingswijze, -frequentie en -hoeveelheden, maaien/begrazen, intensiteit berekening, gebruik van bestrijdingsmiddelen, afspraken over de organisatie en verantwoordelijkheden met betrekking tot groenbeheer);
- de organisatie van evt. recreatief medegebruik van het broekbos; regeling van openbaarheid en toegankelijkheid.

3.4 Meest milieuvriendelijke alternatief

Artikel 41j, lid 3 van de Wabm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast."

Het meest milieuvriendelijke alternatief zal bestaan uit een combinatie van die inrichtings-, beheer- en gebruiksvarianten die aan de volgende uitgangspunten voldoen:

- bestaande waarden van natuur en landschap worden zo veel mogelijk ontzien bij de inrichting, aanleg en gebruik en beheer;
- nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkeling worden zo veel mogelijk aangegrepen. Mogelijkheden liggen bijvoorbeeld in het vervangen van het huidig landbouwkundig gebruik (met bemesting) in de strook aangrenzend aan het plangebied door een 'schonere' vorm van grondgebruik, waardoor mesotrofe en oligotrofe micromilieus in het gebied terugkeren of worden uitgebreid. Dit laatste vereist enige jaren van beheer gericht op verschraling.

¹⁶ In sommige seizoenen is potentiële schade voor milieu kleiner.

Verder kan worden gedacht aan bijv. spontane natuurontwikkeling langs de beek in plaats van de aanleg van een broekbos, dan wel aan het creëren van goede ecologische aansluiting op onderdelen van de ecologische hoofdstructuur buiten het plangebied;

- minimale bemesting en maaifrequentie voor de fairways en de roughs;
- minimaal gebruik van pesticiden;
- maximale voorkoming van overlast (verkeersdruk, bodemverontreiniging, visuele hinder) van de golfbaan;
- streven naar een optimale milieuhygiënische kwaliteit.

Een geringe uitbreiding van het plangebied zou kunnen worden overwogen, om bij de inrichting langs de beek meer ruimte voor natuurontwikkelingen mogelijk te maken.

3.5 Nulontwikkeling

Bij de beschrijving van de nulontwikkeling^{17]} moet worden nagegaan wat er zou gebeuren als de voorgenomen activiteit of de (andere) alternatieven niet zou plaatsvinden. De dan optredende situatie ten aanzien van inrichting, gebruik en beheer, dient als referentie in het MER te worden opgenomen. Hierbij moet rekening gehouden worden met ontwikkelingen o.a. in het agrarisch ruimtegebruik en recreatief gebruik en met activiteiten die in reeds vastgestelde plannen zijn vastgelegd. Deze beschrijving dient als basis voor de beschrijving van de autonome milieu-ontwikkeling^{18]}.

17 Zie § 3.1 van dit advies.

18 Zie hoofdstuk 4 van dit advies.

4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN MILIEU-EFFECTEN

Artikel 41j, lid 1, onder d van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 41j, lid 1, onder e van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

4.1 Algemeen

Het studiegebied omvat het plangebied en de omgeving daarvan. Ook de locaties van indirecte, inherente deelactiviteiten zoals bijvoorbeeld nieuwe (aanvoer-)wegen en de hierdoor beïnvloede omgeving behoren tot het studiegebied. Per milieucompartiment (lucht, geluid, bodem, water e.d.) kan de omvang van het studiegebied verschillen.

Indien gebieden belangrijke waterhuishoudkundige of ecologische (bijvoorbeeld fourageer- en rustgebieden van vogels) of ruimtelijke relaties hebben met het directe beïnvloedingsgebied, zouden deze gebieden ook tot het studiegebied moeten worden gerekend.

Gedetailleerde kaarten en een duidelijke overzichtkaart zijn van belang.

Het MER moet aandacht besteden aan:

- de bestaande milieutoestand;
- de milieuveranderingen in het studiegebied, o.a. samenhangend met de verwachte veranderingen die zouden optreden bij de nulontwikkeling [de zogeheten autonome (milieu-)ontwikkeling];
Bij de beschrijving van de autonome ontwikkeling van de locaties behoren de mogelijke (nauwkeurig) effecten te worden betrokken van inmiddels voltooide of nog lopende activiteiten (op het gebied van recreatie en verkeer e.d.), alsmede van activiteiten waarvan redelijkerwijs is te voorzien, dat zij zullen worden uitgevoerd;
- de milieu-effecten van de voorgenomen activiteit en de beschouwde alternatieven.

Voor een goede besluitvorming moeten de beschrijvingen van de bestaande milieutoestand, van de autonome milieu-ontwikkeling en van de milieu-effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven met elkaar vergelijkbaar zijn en zich toespitsen op dezelfde milieuvariabelen. In de volgende paragrafen worden deze daarom per milieucompartiment behandeld. Het gaat dus niet zozeer om een volledige inventarisatie in het studiegebied, maar om een gerichte inventarisatie ten behoeve van de besluitvorming.

Bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu dient er rekening mee te worden gehouden, dat zij tijdelijk of permanent van aard kunnen zijn of zelfs pas op langere termijn waarneembaar kunnen worden. Ook moet zo goed mogelijk worden aangegeven, of effecten onomkeerbaar zijn. In het MER dient de nadruk te liggen op milieugevolgen die permanent of nagenoeg permanent zijn, en die onomkeerbaar zijn. De milieu-effecten moeten zoveel mogelijk in hun onderlinge samenhang worden beschouwd (ook: versterking of 'uitdoving' van effecten).

Bij de voorspellingen dient steeds te worden aangegeven, welke methoden of modellen zijn gebruikt en waarom. De methoden en modellen die worden gebruikt dienen passend (naar de nieuwste stand van de wetenschap), beproefd en duidelijk gedocumenteerd te zijn.

Aangegeven dient te worden tussen welke grenzen verwachte resultaten kunnen variëren als gevolg van onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en de gebruikte invoergegevens. Waar dit wenselijk is, kan een gevoeligheidsanalyse (op bijvoorbeeld veronderstellingen en parameters) geboden zijn. Bij onzekerheid over het optreden van effecten moeten naast de waarschijnlijke ontwikkeling ook de effecten in het slechtst denkbare geval worden uitgewerkt.

Ook effecten die in het voordeel zijn voor het milieu, verdienen beschrijving. Daarbij dient aangegeven te worden, of deze effecten altijd zullen optreden of alleen onder bepaalde voorwaarden.

De milieu-effecten dienen te worden aangegeven voor zowel de bouw en aanleg als het beheer en gebruik van de voorzieningen en bijzondere omstandigheden in dit beheer en gebruik.

De Commissie adviseert de milieu-informatie zoveel mogelijk in verifieerbare en/of gekwantificeerde vorm te presenteren en afgestemd op de mogelijkheid van onderlinge vergelijkbaarheid.

Naar de mening van de Commissie dient bij de beschrijving de nadruk te worden gelegd op de belangrijkste milieu-effecten:

- op het lokale systeem van grondwaterstromingen¹⁹] (door ingrepen in de bodem, drainage, beregening, veranderingen in de waterhuishouding e.d.)
- op de kwaliteit van bodem (incl. grondwater) en oppervlaktewater.

De overige effecten kunnen meer globaal en in kwalitatieve zin worden omschreven.

Bestaande literatuur en bestaande veldbeschrijvingen, aangevuld met eventueel te verrichten onderzoek vormen de basis voor de beschrijving van de huidige situatie.

19 Zie ook reactie nr. 3 (bijlage 4).

4.2 Bodem en water

Het MER dient inzicht te geven in:

- geohydrologische aspecten: kwel- en infiltratiegebieden, verdrogings-situatie²⁰], relatie tussen het diepe en ondiepe grondwater, grondwaterkwaliteit, stromingen van het ondiepe grondwater, grondwaterpeil en mogelijke fluctuaties (mate, frequenties).

Het is hierbij onontbeerlijk om ook gegevens/effecten buiten het plangebied te beschouwen;

- de bodemgesteldheid (evt. aanwezigheid en ligging van ondiepe slechtdoorlatende lagen), eventuele verontreinigingen, en geomorfologie (grondsoorten, opbouw, hoogteverschillen);
- oppervlaktewater: bovengrondse voeding, afvoerstelsel(s), afvoeren, kwaliteit en stromingsrichtingen.

Bij de beschouwingen dient onderscheid te worden gemaakt tussen de periode, waarin de aanleg plaatsvindt, de periode daarna en het tijdstip waarop de inrichting van het totale plangebied min of meer is voltooid.

4.3 Flora, vegetatie en fauna

In het MER moet de (bestaande en toekomstige) situatie worden beschreven van:

- aquatische en terrestrische flora, vegetatie en fauna (bijv. amfibieën, zoogdieren, reptielen, broedvogels, trek- en wintervogels en voedselorganismen voor deze); het vóórkomen van bijzondere biotootypen, soortenrijkdom, zeldzame soorten (waaronder in ieder geval *Ludwigia palustris* (L.) Elliot²¹], indicatorsoorten.

Speciale aandacht dient te worden geschonken aan het (huidige en toekomstige) vóórkomen van dassen²²];

- landschapsecologische relaties binnen het plangebied en met het omringende gebied²³] (ecohydrologie, broed- en voortplantings-, fourageer-, rust- en ruigebieden).

20 In verband met de doelstelling uit de Derde Nota Waterhuishouding en het NMP om de verdroging terug te dringen en ten minste de toestand van 1985 terug te krijgen (dan wel in verband met de aangescherpte doelstelling het areaal verdroogde bodem in het jaar 2000 met ten minste 25 % t.o.v. 1985 te verminderen), is het belangrijk ook aan te geven wat deze streefsituatie(s) voor de grondwaterstanden binnen het plangebied zou(den) inhouden.

21 Zie inspraakreactie nr. 2 (bijlage 4).

22 Zie ook reactie 3 (bijlage 4).

23 Hierbij dient ten minste aandacht te worden besteed aan de onderdelen van de ecologische hoofdstructuur die aansluiten op het plangebied.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Het MER moet de volgende informatie bevatten:

- landschappelijke en cultuurhistorische elementen in het plangebied (verkavelingspatronen, open of gesloten ruimten, archeologische vindplaatsen);
- visueel-ruimtelijke werking van deze elementen (openheid, doorzichten, reliëf).

Het verdient aanbeveling deze effecten niet alleen te beschrijven, maar vooral zo goed mogelijk te visualiseren met tekeningen en/of fotomontages.

Hoewel dit in het kader van m.e.r. niet verplicht is, kan het MER wel aandacht besteden aan de consequenties voor de agrarische bedrijven in de omgeving van het plangebied.

4.5 Overige aspecten

Tot slot dient een aantal effecten te worden beschreven die niet direct in de bovengenoemde categorieën thuishoren, bijvoorbeeld:

- veranderingen in de verkeerskundige situatie, toename van de verkeersdruk in de omgeving;
- onttrekking van landbouwgronden aan hun huidige gebruik;
- effecten van de eventuele uitbreiding van de riolering;
- aanwezige en toekomstige geluidniveaus op relevante plaatsen in en rondom het plangebied;
- eventuele veranderingen in de recreatieve druk op en nabij recreatieve voorzieningen elders.

Tenslotte is het van belang inzicht te geven in de veiligheidsaspecten op en rondom de golfbaan, de oefenbaan en de driving range in verband met slecht afgeslagen golfballen met name in verband met de doelstellingen inzake recreatief medegebruik.

5. VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN

Artikel 41j, lid 1, onder f van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

In het MER dient een vergelijking te worden gemaakt tussen de ontwikkelde alternatieven.

Duidelijk moet worden aangetoond hoe in de verschillende alternatieven aan de doelstellingen kan worden voldaan.

Een benadering per aspect en per alternatief is daarbij te prefereren. Onderlinge afweging van ongelijksoortige milieu-aspecten dient te worden vermeden.

Op grond van de m.e.r.-regeling is de initiatiefnemer niet verplicht om in het MER kostenaspecten naar voren te laten komen. Een globale kostenvergelijking van de beschreven alternatieven is in het MER echter nuttig om de realiteitswaarde van de alternatieven inzichtelijker te maken.

6. LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE, EVALUATIE

Artikel 41j, lid 1, onder g van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Artikel 41am van de Wabm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

In het MER moet worden aangegeven,

- welke in de richtlijnen gevraagde informatie niet kan worden geleverd;
- wat de onzekerheidsmarges zijn voor de gepresenteerde informatie;
- waardoor de lacunes in de kennis wordt veroorzaakt;
- of op korte termijn in deze lacunes kan worden voorzien.

De consequenties voor de besluitvorming moeten worden aangegeven. Op basis van deze beschouwing kan het MER al een aanzet voor een evaluatieprogramma bevatten.

7. PRESENTATIE VAN HET MER

Artikel 41j, lid 1, onder h van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting van het MER dient de belangrijkste elementen van het rapport te presenteren:

- de motivering van het doel en het belang van het voornemen;
- de besluitvorming waarvoor het MER dient;
- de motivering hoe de alternatieven zijn gekozen en een korte beschrijving van die alternatieven;
- een vergelijkende beoordeling van de milieugevolgen van de alternatieven tegen de achtergrond van de bestaande milieusituatie, de autonome milieu-ontwikkeling en de normen en uitgangspunten van het milieubeleid.

De samenvatting dient voor een algemeen publiek als een zelfstandig stuk leesbaar en begrijpelijk te zijn en een goede afspiegeling te vormen van de inhoud van het MER.

Voor de overige presentatie beveelt de Commissie het volgende aan:

- het MER beknopt te houden;
- de alternatieven op kaart aan te geven en kaartmateriaal goed leesbaar te presenteren;
- eventuele afwijkingen van de richtlijnen te motiveren;
- achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in het MER zelf te vermelden, maar in bijlagen op te nemen;
- een verklarende begrippenlijst (o.a. van golftermen), een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst in het MER op te nemen.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor de inhoud van het
milieu-effectrapport
over het recreatieproject
Graskuilen/De Schatberg
(gem. Sevenum)

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 23 december 1992, waarin de Commissie
in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

GEMEENTE SEVENUM

	Commissie voor de milieu-effectrapportage	Aan Commissie MER, Postbus 2345, 3500 GH UTRECHT
ingekomen	24 DEC. 1992	
nummer	3674-92	
dossier	476-1*lm.3	
kopie naar	- Sc-pres-bibl	

Uw kenmerk

Uw brief van

Ons kenmerk
JJ/

Sevenum, 23 DECEMBER 1992

Onderwerp
Startnotitie MER
uitbreiding Schatberg - Sevenum

Hierbij delen wij u mede, dat met ingang van 23 december 1992 de startnotitie MER uitbreiding Schatberg, Sevenum ter inzage ligt tot 31 januari 1993.

De startnotitie houdt verband met de aanleg van een 18-holes golfbaan c.a., luxe kampeerplaatsen, overdekte sportvoorzieningen, inclusief hotel, saunacentrum en een gedeelte natuurterrein, in het gebied Schatberg - Graskuilen.

De notitie is/zal u separaat worden toegezonden door buro Taken.

Met deze melding verzoeken wij de MER-commissie een advies voor richtlijnen voor deze MER op te stellen en verzoeken wij, binnen de daarvoor gestelde termijn, de wettelijke adviseurs commentaar op de startnotitie te willen geven.

Een copie van de bekendmaking gelieve u bijgaand aan te treffen.

Hoogachtend,

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN SEVENUM,

de secretaris, de loco-burgemeester,

Bijlage: 1

JJ/cvw
coll:

Postadres:
Postbus 6812
5975 ZG SEVENUM

Bezoekadres:
Raadhuisplein 1
Sevenum

Telefoon : 04767 - 2333
Telefax : 04767 - 2965

RABO-bank Sevenum 14.72.04.364
Postbank 103 51 10

Verzocht wordt bij
beantwoording datum en
kenmerk te vermelden.

BIJLAGE 2

Openbare bekendmaking in het Dagblad voor Noord-Limburg d.d. 23 december 1992

GEMEENTE SEVENUM

BEKENDMAKING

Milieu-effectrapportage uitbreiding Schatberg Sevenum.

Burgemeester en wethouders van Sevenum delen mede, dat zij samen met Golfvereniging de Maasduinen, camping de Schatberg en Herberg de Turfhoeve, in het gebied Graskuilen-de Schatberg het voornemen heeft om circa 80 ha landbouwgrond in te richten met een 18-holes golfbaan, luxe kampeerplaatsen, overdekte sportvoorzieningen, en een gedeelte natuurterrein. Hiervoor moet het bestemmingsplan Graskuilen, de Schatberg worden gewijzigd.

Gelet op de Wet Algemene Bepalingen Milieuhygiëne (regeling inzake milieu-effectrapportage), zal de gemeente Sevenum ten behoeve van de besluitvorming, een Milieu-effectrapport opstellen. In dit rapport worden de gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteiten en van een aantal alternatieven daarvoor, beschreven.

Een startnotitie met informatie over het project ligt van 23-12-1992 tot en met 31-01-1993 ter inzage. Een ieder kan tot en met 31-01-1993 reageren op deze notitie. Mede op basis van de binnengekomen reacties zullen richtlijnen voor het te maken Milieu-effectrapport worden opgesteld.

In de richtlijnen wordt aangegeven aan welke aspecten of onderwerpen in het bijzonder aandacht dient te worden besteed in het Milieu-effectrapport, hoe de beschrijving dient te worden gestructureerd en welke mate van detaillering nodig is. De richtlijnen zullen onder meer betrekking hebben op de te beschrijven alternatieven, op de beschrijving van het milieu en op de te hanteren methoden en technieken voor het voorspellen en beoordelen van effecten.

De startnotitie ligt gedurende de kantooruren op de volgende plaats ter inzage: ter secretarie van de gemeente Sevenum, Raadhuisplein 1.

Tevens kan de startnotitie op maandag- en vrijdagavond tussen 17.30 en 20.30 uur worden ingezien in de openbare bibliotheek te Sevenum, Mgr. Verstraelenstraat 2.

Nadere inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de afdeling Grondgebied, telefoon 04767-2333, toestel 42.

Op dinsdag 12 januari 1993 is om 20.00 uur een informatieavond in de raadszaal in het gemeentehuis over deze materie gepland.

Reacties dienen vóór 31-01-1993 te worden gericht aan:

College van B. en W. van Sevenum,
Postbus 6812,
5975 ZG SEVENUM

882706

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemers: golfvereniging *De Maasduinen* (voor de aanleg van een 18-holes golfbaan met clubhuis en parkeergelegenheid); *Schatberg b.v.* (voor de uitbreiding van een verblijfsrecreatieterrein); *Artiflos hortis b.v.* (voor uitbreiding van een restaurant/party-centrum De Turfhoeve met een hotel, overdekte sportaccommodaties, een sauna en een oefencourse voor golfsport); gemeente Sevenum (voor ontwikkeling van een deel van de ecologische hoofdstructuur)

Bevoegd gezag: gemeenteraad van Sevenum

Besluit: herziening van het bestemmingsplan *Graskuilen / De Schatberg*

Categorie Besluit m.e.r.: 10.1¹]

Activiteit: De verschillende initiatiefnemers willen diverse recreatieve voorzieningen (zie hierboven) aanleggen en natuurbouw plegen. Voor de golfbaan is ca. 55 ha gepland; voor de extra verblijfsrecreatie ca. 10 ha; voor uitbreiding van De Turfhoeve ca. 10 ha en voor de natuurbouw ca. 6 ha. Dit oppervlak werd vrijwel helemaal agrarisch gebruikt; een klein deel ligt al enkele jaren braak. Het bestemmingsplan Graskuilen/De Schatberg, dat is vastgesteld in januari 1982, voorziet wel in recreatieve ontwikkeling van het gebied, maar dan in de vorm van zomerhuisjes en een nieuwe boszone. De realisatie van dit plan is mislukt; via een convenant met de andere drie initiatiefnemers tracht de gemeente Sevenum nu de impasse te doorbreken.

Stand van zaken: De startnotitie lag ter inzage vanaf 23 december 1992; op die dag werd ook de adviesaanvraag aan de Commissie verzonden. Op 12 januari 1993 vond een informatie-avond plaats in de raadszaal van de gemeente Sevenum, waarop ca. 10 belangstellenden aanwezig waren. De werkgroep bracht op 26 januari 1993 een bezoek aan de locatie en kreeg daarbij toelichting op het voornemen van de initiatiefnemers en het bevoegde gezag. De werkgroep vergaderde drie maal; de laatste keer wisselde zij van gedachten met de initiatiefnemers en het bevoegd gezag over een concept van dit richtlijnenadvies. Het advies voor richtlijnen werd uitgebracht op 16 februari 1993.

Samenstelling van de werkgroep:

ing. L. Sterkman

ing. E. Wijmenga

prof.dr.ir. D. de Zeeuw (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: drs. M. Odijk.

¹ Volgens het Voorontwerp Herziening Besluit milieu-effectrapportage (Staatscourant, augustus 1992) zal deze activiteit in de toekomst vallen onder categorie 10.2.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	930120	Gemeente Sevenum: verslag van de informatie-avond d.d. 12 jan. 1993	Sevenum	930122
2.	930129	Stichting Werkgroep <i>Behoud de Peel</i>	Liessel	930129
3.	930202	Directie Landbouw, Natuurbeheer en Openluchtrecreatie	Roermond	930212